

ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐประชาชนจีน' วิ เคราะห์ปัจจัย เสริมสร้าง
ที่ทำให้ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (พ.ศ. 2515)

นาย เอกรินทร์ สืบหาศาลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2526

ISBN-974-562-429-2

009704

18315549

THE SINO-JAPANESE RELATIONS: AN ANALYSIS OF POSITIVE FACTORS
FOR JAPAN'S ESTABLISHMENT OF DIPLOMATIC RELATIONS WITH CHINA (1972)

Mr. Agarin Srimahasarn

ศูนย์วิทยบรังษาก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Political Science
Department of International Relations
Graduate School
Chulalongkorn University

1983

หัวขอวิทยานิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างถิ่นที่กับสาระภัณฑ์ประชานิจ : วิเคราะห์ปัจจัย
เสริมสร้างที่ทำให้ถิ่นที่กับสถาบันความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

(พ.ศ. ๒๕๑๔)

โดย นายเอกวินทร์ สุมาศล

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. เซียน ชีระวิทย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....*ชัยวินทร์ ชัยวินทร์*..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*อานันดา ธรรมรงค์*..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิตา ศุกรเสนย์)

.....*ธีระ พันธุ์*..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุลซิพ ขันวรรโณ)

.....*วีระ ฤทธิ์*..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. สุริชัย ทวนแก้ว)

.....*ปิยะ พัฒนา*..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. เซียน ชีระวิทย์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บุนเด็นกับสาธารณะประชานเจน : วิเคราะห์ ปัจจัย เสริมสร้างที่ทำให้ผู้บุนเด็นสถาบันความสัมพันธ์ทางการฑูตกับเจน (พ.ศ. 2515)
ชื่อนิสิต	นายเอกรินทร์ สันหาสาร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร. เมียน ธีระวิทย์
ภาควิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย
ปีการศึกษา	2525

บทคัดย่อ

ในปี พ.ศ. 2515 ผู้บุนเด็นเพชรบุนเด็นมีภูหารอบด้านทั้งภายในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะปัญหาสองเจนเป็นปัญหาในนโยบายต่างประเทศของผู้บุนเด็นมาก เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นมิตรประเทศไทยของผู้บุนเด็นได้เปลี่ยนท่าทีและนโยบายต่างประเทศต่อเจนใหม่โดยไม่ได้ร่วมบริษัทกับผู้บุนเด็น ก่อน ตามหลักการที่เคยกลงกันไว้ ทำให้ผู้บุนเด็นทึบใจพอใจและคงใจจนกลายเป็นสถานการณ์ที่เรียกว่า "นิกลันช์อค" และอีกไม่นานต่อมา นายกรัฐมนตรีท่านคนใดได้เดินทางไปสถาบันความสัมพันธ์ทางการฑูตในขั้นปกติกับเจน ทำให้มีผู้วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา ว่าผู้บุนเด็นใช้นโยบายต่างประเทศเดินตามหลังสหรัฐอเมริกาบ้าง แต่บางคนก็ว่าค้าเนินนโยบายล้วนหน้าสหรัฐอเมริกา เพราจะผู้บุนเด็นสถาบันความสัมพันธ์ทางการฑูตกับเจนก่อนสหรัฐอเมริกา ดังนั้นเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่กระจำงชัดว่า เทศไครรูบาลผู้บุนเด็นจึงสามารถดำเนินการสถาบันความสัมพันธ์ทางการฑูตในขั้นปกติกับเจนก่อนสหรัฐอเมริกา ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานหลักเพื่อการศึกษาว่า "การที่ผู้บุนเด็นสถาบันความสัมพันธ์ทางการฑูตกับเจน เมื่อปี พ.ศ. 2515 เป็นพระแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายใน"

วิธีการวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งล้วน เอกสารที่ว่ามี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ เป็นเอกสารความเรียงทั่วไป และเป็นเอกสารการวิจัยที่ทำเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ ซึ่งพิมพ์มากกว่าในค่าว่า คำบรรยาย วารสาร และสิ่งพิมพ์ทางราชการอื่น ๆ เอกสารล้วนใหญ่เป็นเอกสารภาษาอังกฤษ และอาจมีบางที่เป็นภาษาญี่ปุ่น แนวการวิเคราะห์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเน้นทางประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจทั้งภายในและระหว่างประเทศเป็นเกณฑ์สำคัญ

จากการวิจัยพบว่า สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประเทศไทยอำนาจและองค์กรระหว่างประเทศมีส่วนผลักดันให้ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในปี พ.ศ. 2515 มากกว่าสถานการณ์การเมืองภายใน สถานการณ์ทางเศรษฐกิจภายใน พระครุฑ์เมือง กลุ่มผลประโยชน์ ทักษะของญี่ปุ่น มติชนชาชน และสื่อมวลชนในญี่ปุ่น ก่อตัวต่อ ในปี พ.ศ. 2515 มีปัจจัยภายนอกมากระหนบญี่ปุ่นหลายปัจจัย ซึ่งล้วนแต่ส่งผลสำคัญต่อญี่ปุ่นให้ดำเนินการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ประกอบด้วย เรื่องความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีน ความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น ความเปลี่ยนแปลงในเอเชีย ปัญหาน่าน้ำ ระหว่างญี่ปุ่นกับสหภาพโซเวียต ความมั่นคงร่วมระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น การต่อต้านลัทธิ ครอบความเป็นเจ้า ปัญหาการค้าระหว่างประเทศไทยของญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยเล็ก ๆ ในเอเชีย ตลาดร่วมยูโรปและออสเตรเลีย กลุ่มประเทศไทยในตะวันออกกลางและการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับจีน นอกจากนี้ยังมีเรื่องการรับรองจีนในองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งท้าทายของสหรัฐ อเมริกาและสหภาพโซเวียตที่มีต่อจีน และโดยเฉพาะทำทีที่ญี่ปุ่นมีต่อจีนและจีนมีต่อญี่ปุ่นล้วนแต่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

ส่วนปัจจัยภายในก็มีบทบาทต่อการผลักดันให้ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต กับจีนเหมือนกัน แต่เป็นบทบาทน้อยกว่าปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในเหล่านี้ประกอบด้วย เรื่องนโยบายสองจีนของญี่ปุ่น การเสือกตึ่งประชานพรรครัฐบาลเสรีประชาธิปไตย นายเบนจามิน เฟื่องฟู๊ด รัฐบาลชาโภด นโยบายการคลังที่เน้นการระดมทุนเพื่อการขยายอุดสาหกรรมการส่งออก การผลิตมากเกินไปในวงจรอุดสาหกรรม นายการเร่งการส่งออกของนายกรัฐมนตรีชาโภด การปรับค่าเงินเยนให้สูงขึ้น การเปลี่ยนให้เป็นเสรีทางการค้า พระครุฑ์เมืองของญี่ปุ่น ส่วนมากสนับสนุนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน การอนุช่วยของกลุ่มขวาใหม่ ภายในพรรครัฐบาลเสรีประชาธิปไตย สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มชั้นเคน กลุ่มข้าราชการกระทรวง อุดสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ กลุ่มนิยมจีนในรัฐสภาญี่ปุ่น กลุ่มนายกรัฐมนตรีท่านคน รวมทั้งมติชนชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายสองจีนของรัฐบาลชาโภด และการเสนอข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับประธานาธิบดีนิกสัน เยือนจีน ข่าวการรับรองจีนในองค์การสหประชาชาติ และข่าวการต่อต้านการขยายกำลังบ้องกันตนของสื่อมวลชนญี่ปุ่น ล้วนเป็นปัจจัยภายในที่มีบทบาททั้งโดยตรงและอ้อมทั้งสิ้น

Thesis Title The Sino-Japanese Relations : An Analysis of Positive
Factors for Japan's Establishment of Diplomatic
Relations with China (1972)

Name Mr. Agarin Srimahasarn

Thesis Advisor Professor Khien Theeravit, Ph.D.

Department International Relations

Academic Year 1982

ABSTRACT

Facing both internal and external problems, 1972 appeared to be one of the most crucial years for Japan. Particularly, "Two China's" emerged as a major problem in Japan's foreign policy. The United States, its long-time ally, abruptly changed attitude and policy toward the mainland China without consulting Japan in advance. In effect, Japan was shocked and disappointed. The so-called Nixon Shock prompted Prime Minister Tanaka to travel to Peking to establish diplomatic relations with China in 1972. Normalization of Sino-Japanese drew various criticisms. Some said Japan's foreign policy apparently followed that of the United States. Others, however, were of the opinion that Japan was ahead of Washington in its success in normalizing its diplomatic relations with Peking 6 years before the United States. To clarify these criticisms, this study is based on the hypothesis that "external factors rather than domestic ones were independent variables prompting Japan to normalize its diplomatic relations with China in 1972.

This thesis is based entirely on historical documents, which are found mainly in two categories:- general documents; and specific research documents on this topic which appear in texts, lectures, journals and other official publications. Most of the documents are in English, with some in Japanese. The analytical theme of this thesis focus on political and economic history, both at domestic and external level, rising positive and negative value as variables to calculate the weight of each factor. This would be very beneficial to compare each factor in order to finally prove or disprove the hypothesis.

The study found that the external factors had more weight than domestic factors in prompting Japan to normalize the diplomatic relations with China in 1972. In other words, international political situation, international economic situation, great powers politics and international organizations exerted more pressure on the establishment of diplomatic relation between Japan and China than domestic political situation, domestic economic situation, political parties, interest groups, leaders, attitude, public opinion and Japanese mass media.

The external factors were as follows : the Sino-Soviet rivalries; the tensed U.S.-Japanese relations; the changing in international political circumstances in Asia; the Sino-Soviet disputes over territorial waters; the anti-hegemonism; Japan's problems with trading partners; problem of credentials of China at the United Nations; the United States and the Union of Soviet Socialist Republic's positions on China; and, particularly, Japan's attitude towards China and vice-versa.

Still, the internal factors also contributed to Japan's decision to normalize its relations with China, but to the lesser extent. They were as follows : Japan's two-China policy; the election of Liberal Democratics Party's leader; Sato's anti-inflation policy; the mobilization of capital investment for expanding the exporting-oriented industries; the over-production in industries; Sato's policy on acceleration of exports; the overvalued yen; the liberalization of trade; the positions of other political parties, supporting the Sino-Japanese ties; the new right leaders in LDP; the roles of Sanken members, government officials in the Ministry of International Trade and Industry, pro-Peking parliamentarians, and Prime Minister Tanaka Kakuei's faction; the public opinion, apposing Japan's two-China policy; and the coverages of President Nixon's trip to China, the seating of People's Republic of China at the United Nations and the anti-expansion of Japan's Self Defense Force.

ศูนย์วิทยบรหพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาค้นคว้าประมาณ 3 ปีเศษ เพื่อรับร่วมความคิด ข้อมูล และเนื้อหา เมืองต้นสำหรับวางแผนครอบความคิดในการวิจัยต่อไป จึงจำเป็นต้องอาศัยความอนุเคราะห์จากบุคคลและองค์กรหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต่างให้ความอุปการะต่อผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา อาทิ ศาสตราจารย์ ดร. เอียน ชีระวิทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วนิชา ศุกร์เสพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชิวรัตน์ และ ดร. สุริชัย หัวนัก ได้เสียสละเวลาอ่านและพิจารณาตรวจแก้ไข รวมทั้งเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์จนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี่

อนึ่ง ระหว่างการจัดทำจนสำเร็จฉลุล่วงคัญดีนั้น ผู้วิจัย叨ะหนักและชาบชีบในความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ เป็นผู้ให้คำแนะนำด้านการจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งชาวญี่ปุ่น ซึ่งช่วยเหลือในด้านการค้นคว้าข้อมูลชั้นดี และตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ คือ อะซานะ อิเคนิ (Asano Akemi, Chief, Book Development Section, ACCU) อิคุโอะ ซาครุดา (Ikuo Sakurada, Chief, Director NHK International Broadcasting Department) อิคุโอะ ทานากะ (Ikuo Tanaka, Senior Overseas Research Officer, Institute of Developing Economies) มิซูhide ชิราคิ (Mitsuhide Shiraki) โยชิโอะ ชาโตะ (Yoshiko Sato) ชินจิ ทาจิมา (Shinji Tajima) และ Asian Cultural Centre for UNESCO, Tokyo. และสุดท้ายคือ ผู้มีอุปการะคุณเป็นการส่วนตัวของผู้วิจัย คุณพ่อเจียงบู๊ แซ่โค้ว และคุณแม่ กิมช้วน แซ่เจ็ง เพ่อน ๆ และผู้ร่วมงานทุกท่านที่มิได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี่ โดยเฉพาะคุณพูนสุข พิกุลแก้ว ล้วนแต่ให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา

เอกринทร์ ส้มหาศาล

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิติกรรมประการ	ช
สารบัญ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ธ

บทที่	หน้า
1. บทนำ	1
สภาพของปัจจุหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
สมบูรณ์ในการวิจัย	2
ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	3
วิธีการวิจัย	4
ข้อจำกัดของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. หลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ	7
ทฤษฎีระบบของค่าแพลง	10
ทฤษฎีความเกี่ยวพันของร่องน้ำ	11
ทฤษฎีปัจจัยนำเข้าและปัจจัยผลิตผลของโน้ดเลลสก์	18
แนวความคิดที่จะนำไปใช้ในการวิจัย	27

๘

สารบัญ

บทที่	หน้า
3. ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐประชาชนจีนหลังสงครามโลก	
ครั้งที่ 2	29
ความสัมพันธ์ทางการ เมือง และการค้า	30
ความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ	39
การเพื่อสัมพันธภาพทางการค้า	52
4. พระครการ เมือง และสถานการณ์การ เมืองภายใน	69
นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อจีน	70
พระครการ เมือง	74
การเลือกตั้งประธานพระคร เสรีประชาธิบัติย	97
สรุป	104
5. กลุ่มผลประโยชน์และสถานการณ์ทาง เศรษฐกิจ	106
นโยบายทาง เศรษฐกิจหลังสงคราม	107
การปรับค่าเงินเยน	110
การเปลี่ยนให้เป็น เสรีทางการค้า	115
กลุ่มผลประโยชน์	121
สรุป	135
6. ผู้นำ นิติมหารชน และสื่อมวลชน	139
ผู้นำทางการเมือง	139
นิติมหารชนและสื่อมวลชน	158
สรุป	168

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๒
กิจกรรมประจำ	๓
สารบัญ	๔
รายการตารางประกอบ	๕

บทที่	หน้า
1. บทนำ	1
สภาพของปัจจุหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
สมมติฐานในการวิจัย	2
ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	3
วิธีการวิจัย	4
ข้อจำกัดของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. หลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ	7
ทฤษฎีระบบของค่าแพลน	10
ทฤษฎีความเกี่ยวพันของรสนานา	11
ทฤษฎีปัจจัยนำ เข้าและปัจจัยผลผลลัพธ์ในเคลสกี	18
แนวความคิดที่จะนำไปใช้ในการวิจัย	27

สารบัญ

บทที่		หน้า
7.	สถานการณ์การ เมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	170
	การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใน เอเชียตะวันออกกับ	
	การปรับนิยามต่างประเทศคู่จีนของญี่ปุ่น	170
	การค้าต่างประเทศของญี่ปุ่นกับนิยามต่างประเทศคู่จีน . .	177
	สรุป	191
8.	บทบาทและท่าทีของประเทศไทยอ่านใจและองค์กรระหว่างประเทศ	193
	การรับรองจีนในองค์การสหประชาชาติ	193
	ท่าทีของประเทศไทยอ่านใจคู่จีน	195
	ท่าทีระหว่างญี่ปุ่นกับจีน	198
	สรุป	203
9.	ญี่ปุ่นสถานความสัมพันธ์กับจีน	205
	การวิเคราะห์หลักการกำหนดนโยบายต่างประเทศตามทฤษฎีระบบ	206
	การวิเคราะห์จากมัจฉัยภายในรวม	210
	การวิเคราะห์จากมัจฉัยภายนอกรวม	215
	สรุปข้อค้นพบ	219
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในขั้นต่อไป	222
	บรรณานุกรม	223
	ภาคผนวก	236
	ประวัติการศึกษา	245

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1.	ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อญี่ปุ่น	35
2.	แร่ธาตุของจีน (2508)	41
3.	การเบรี่ยนเพียงบุคลากรค้ากับเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างญี่ปุ่นกับจีน	44
4.	กลุ่มขวา เก่าในพระคริสต์ศาสนาอิسلام (2511)	77
5.	กลุ่มขวาใหม่ในพระคริสต์ศาสนาอิسلام (2511)	78
6.	กลุ่มย้อยในพระคริสต์ศาสนาอิسلامญี่ปุ่น (2510)	86
7.	วารสารของกลุ่มย้อยในพระคริสต์ศาสนาอิسلامญี่ปุ่น	86
8.	รายนามคณะรัฐมนตรีก่อนและหลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2512 . .	101
9.	อัตราส่วนของจำนวนลูกกลุ่มในคณะรัฐมนตรีก่อนและหลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2512	102
10.	จำนวนการล่งออกของญี่ปุ่นหลังสังคրามโลกครั้งที่ 2	113
11.	การสั่งสินค้าเข้าของญี่ปุ่นหลังสังครามโลกครั้งที่ 2	116
12.	มติมหาชนเกี่ยวกับการรุกรานจากต่างประเทศ	161
13.	มติมหาชนเกี่ยวกับการรุกรานของจีน	163
14.	มติมหาชนเกี่ยวกับอาชญากรรมเคเลียร์และนโยบายหารของจีน	164
15.	มติมหาชนเกี่ยวกับนโยบายสองจีนของญี่ปุ่น	166
16.	มติมหาชนเกี่ยวกับปัญหาได้ทัวน	168
17.	ศุลย์การค้าของญี่ปุ่นระหว่างปี พ.ศ. 2507 - 2514	178
18.	การค้าระหว่างญี่ปุ่นกับจีน (2473 - 2500)	187
19.	การค้าระหว่างญี่ปุ่นกับจีน (2501 - 2508)	188

รายการตรางประโภ